

Andrzej Sęk, Henryk Tokarski

Skala zjawiska przemocy w rodzinie na terenie działania Komendy Powiatowej Policji w Działdowie

Wprowadzenie

Jednym z zagrożeń zataczającym coraz szersze kręgi we współczesnym społeczeństwie jest przemoc w rodzinie. Polska należy do tych krajów, w których wcześniej zwrócono uwagę na sytuację ofiar przemocy domowej. Już w 1976 r. podejmowano działania zmierzające do zapobiegania krzywdzeniu członków rodziny. Przejawem tych działań było uchwalenie przez Sąd Najwyższy wytycznych w sprawie poprawy położenia ofiar przestępstw w postępowaniu sądowym, w których zwrócono uwagę na potrzebę przyznawania ofierze restytucji oraz informowania jej i ułatwiania uczestniczenia w procesie w charakterze oskarżyciela posiłkowego lub powoda cywilnego.

Pomimo działań ukierunkowanych na poprawę funkcjonowania rodzin dotkniętych patologią przemocy w praktyce bardzo rzadko ofiara potrafiła korzystać z przysługujących jej uprawnień. Ofiary nie wiedziały, gdzie szukać pomocy ani czy w ogóle mogą jej oczekiwać. Dopiero w 1998 r. Komendant Główny Policji wprowadził przepisem wewnętrznym sposób przeprowadzania interwencji domowych przez policjantów wobec przemocy w rodzinie pod nazwą „Niebieskie Karty”¹. Nakładało to na policjantów przeprowadzających interwencje między innymi obowiązek poinformowania ofiary o przysługujących jej prawach, wskazanie podmiotów pozapolicyjnych, do których można się zwrócić o pomoc socjalną, prawną, psychologiczną, terapeutyczną itp.

¹ Zarządzenie Komendanta Głównego Policji nr 25 z 10.11.1998 r. w sprawie sposobu przeprowadzania interwencji domowej przez policjantów wobec przemocy w rodzinie pod nazwą „Niebieskie Karty”, Dz.Urz. KGP nr 7, poz. 37 z późn. zm.

Powyższy akt prawny został zmieniony przez Komendanta Głównego Policji w 2002 r.² Spowodował on uproszczenie procedury policyjnej, jednocześnie utrzymując wiele dotychczasowych obowiązków. Dotychczasowy stan badań nad przemocą w rodzinie jest pokaźny³. W Polsce przemoc w rodzinie budzi kontrowersje i wywołuje dyskusje w społeczeństwie.

Widząc potrzebę przeprowadzenia kolejnych badań, pracownicy naukowo-dydaktyczni z Instytutu Służby Prewencyjnej Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie wspólnie z pracownikami Wyższej Szkoły Informatyki Zarządzania i Administracji w Warszawie przeprowadzili badania naukowe, których celem jest próba oceny zagrożenia przemocą w rodzinie na terenie działania wybranych jednostek organizacyjnych Policji garnizonu warmińsko-mazurskiego i mazowieckiego. W niniejszym artykule zostanie przedstawiona ogólna ocena tego zjawiska na terenie, który obsługuje Komenda Powiatowa Policji w Działdowie.

Jako podstawową metodę badawczą zastosowano analizę dokumentów, która w ocenie autorów pozwoli na zebranie niezbędnych danych, narzędzie badawcze zaś będą stanowiły sprawozdania z działań podjętych przez Policję w sytuacji stwierdzenia przemocy w rodzinie, objętych procedurą „Niebieskie Karty”⁴. Oprócz wskazanej metody zastosowano analizę przypadku przewidzianą dla zbadania, jakie są najbardziej charakterystyczne cechy wymagające szczegółowych porównań uzyskanych wyników.

Prezentowane badania miały pomóc w udzieleniu odpowiedzi na następujące pytania:

- jaki jest udział procedury „Niebieskie Karty” w ogólnej liczbie przeprowadzonych przez policjantów interwencji domowych?
- czy spożywanie lub nadużywanie alkoholu ma związek z przemocą w rodzinie (korelacje)?
- jaka jest skala zjawiska przemocy w rodzinie na terenach wiejskich i miejskich?
- jaka płeć jest najbardziej zagrożona przemocą w rodzinie?
- czy ofiarami przemocy w rodzinie są również małoletni?

Charakterystyka, skala i rodzaj przeprowadzonych interwencji

Z przeprowadzonych badań wynika, że funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Działdowie w badanym okresie przeprowadzili łącznie 5728 interwencji domowych. Średnio rocznie przeprowadzono ich 1909. W poszczególnych latach skala tego zjawiska przedstawiała się następująco: w 2005 r. przeprowadzono 1804 interwencje domowe; w 2006 r. w porównaniu do roku poprzedniego nastąpił spadek (o 114) do 1690. Najwięcej interwencji zostało przeprowadzonych przez policjantów w 2007 r. – 2234. W porównaniu do 2005 r. było to więcej o 430; w stosunku do

² Zarządzenie Komendanta Głównego Policji nr 162 z 18.02.2008 r. w metod i form wykonywania przez Policję zadań w związku z przemocą w rodzinie pod nazwą „Niebieskie Karty”, Dz.Urz. KGP nr 4, poz. 30.

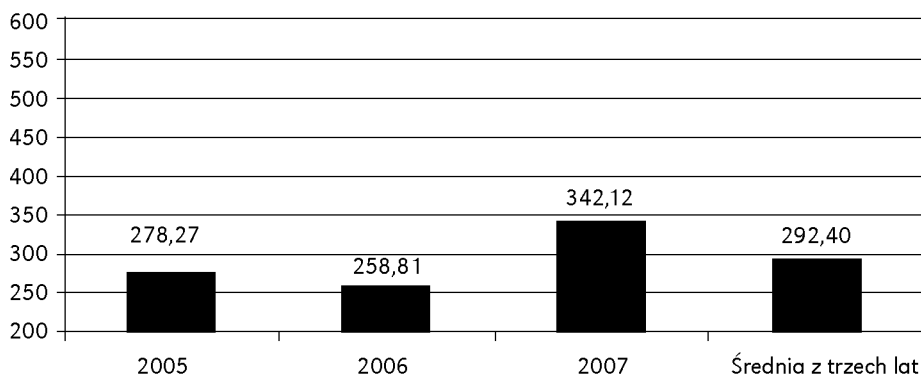
³ Nie sposób jest tu wymienić wszystkie publikacje poświęcone tej problematyce, najważniejsze to: I. Pospiszył, *Przemoc w rodzinie. Razem przeciw przemocy*, J. Mazur, *Przemoc w rodzinie. Teoria i rzeczywistość*, Warszawa 2002.

⁴ Zarządzenie nr 116 Komendanta Głównego Policji z 28 stycznia 2009 r. w sprawie planowania strategicznego i sprawozdawczości w policji, Dz.Urz. KGP, nr 3, poz. 12.

Skala zjawiska przemocy w rodzinie na terenie działania Komendy Powiatowej Policji...

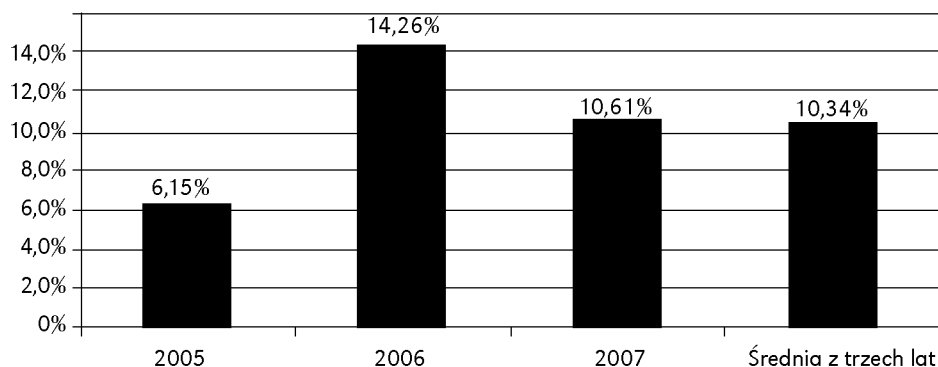
2006 r. różnica ta wyniosła już 540 (zob. tabela 1). Na 10 000 mieszkańców przeprowadzonych interwencji domowych rocznie przypadają średnio 292 interwencje. W całym analizowanym okresie na 10 000 mieszkańców przypadało łącznie 877 interwencji domowych. Szczegółowe dane przedstawiają tabela i wykres 1.

Wykres 1. Interwencje domowe przypadające na 10 000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 1a. Procentowy udział spraw, w których założone zostały NK we wszystkich interwencjach domowych

Źródło: opracowanie własne.

Jak pokazują wyniki badań, w 2005 r. na 10 000 mieszkańców przypadało 276 interwencji, w 2006 r. nastąpił spadek do 258. Znaczny wzrost (o 84) liczby interwencji w porównaniu do roku ubiegłego odnotowano w 2007 r.; na 10 000 mieszkańców przypadały aż 342 interwencje, czyli co 29. mieszkaniec powiatu miał kontakt z policją.

Tabela 1. Interwencje policyjne przeprowadzone na terenie działania Komendy Powiatowej Policji w Działdowie

Rok	Interwencje domowe			„Niebieskie Karty”			NK procentowo		Liczba NK na 10 000 mieszkańców		
	Ogółem	Na 10 000 mieszkańców	Procentowy udział NK	Miasto	Wieś	Ogółem	Miasto	Wieś	Miasto	Wieś	Ogółem
2005	1804	276,27	6,15%	59	52	111	53,15%	46,85%	20,17	14,42	17,00
2006	1690	258,81	14,26%	115	126	241	47,72%	52,28%	39,32	34,95	36,91
2007	2234	342,12	10,61%	103	134	237	43,46%	56,54%	35,21	37,17	36,30
2005–2007	5728	877,21	10,28%	277	312	589	47,03%	52,97%	94,70	86,55	90,20
Średnio z trzech lat	1909,33	292,40	10,34%	92,33	104,00	196,33	48,11%	51,89%	31,57	28,85	30,07

Źródło: opracowanie własne.

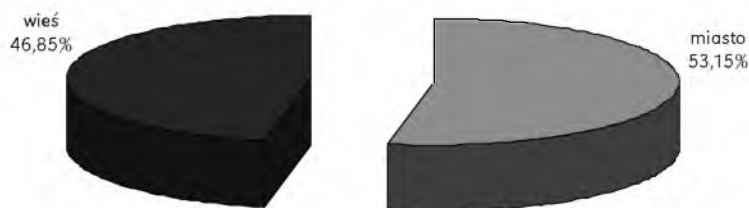
Skala zjawiska przemocy w rodzinie na terenie działania Komendy Powiatowej Policji...

Spraw, w których zostały założone niebieskie karty, jest w zasadzie niewiele. W 2005 r. niebieskie karty założono w 6,15% wszystkich interwencji domowych; w 2006 r. odnotowano znaczny wzrost (o 8,11%) liczby spraw w porównaniu do roku poprzedniego. W 2006 r. było to 14,26%, w 2007 r. zaś już tylko 10,61%. Średnio było to 10,34% spraw rocznie.

Miejsce przemocy w rodzinie

Jak pokazują wyniki badań, tereny wiejskie są bardziej zagrożone przemocą w rodzinie niż miasta. W latach 2005–2007 policjanci przeprowadzili 312 interwencji na wsiach, w miastach zaś 277; różnica wynosi więc 35 interwencji. Analizując poszczególne lata, należy stwierdzić, że jedynie w 2005 r. stosunek był odwrotny: w miastach przeprowadzono 59 interwencji, na wsiach natomiast 52. W pozostałych latach, tj. 2006 i 2007, mieszkańcy wsi byli bardziej narażeni na przemoc w rodzinie, bowiem w 2006 r. przeprowadzono 126 interwencji (w porównaniu do miasta jest to więcej o 11), w 2007 r. na wsiach nastąpił wzrost do 134 (więcej o 8 w porównaniu do roku poprzedniego). W tym samym okresie w miastach nastąpił spadek liczby interwencji ze 115 do 103. Podobnie przedstawia się sytuacja, jeśli chodzi o liczbę przeprowadzonych interwencji dotyczących przemocy w rodzinie wyrażona w procentach. Szczegółowe dane z 2005 r. przedstawia wykres 2. W analizowanym okresie 46,85% wszystkich interwencji przeprowadzono na wsiach, w miastach zaś 53,13% (o 6,28% więcej).

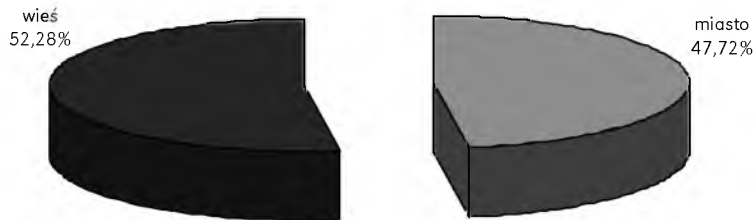
Wykres 2. Miejsce występowania przemocy w rodzinie w 2005 r.

Źródło: opracowanie własne.

W 2006 r. sytuacja uległa zmianie; to wieś stała się miejscem bardziej zagrożonym niż miasto. Sytuację obrazuje wykres 3.

Wykres 3. Miejsce występowania przemocy w rodzinie w 2006 r.

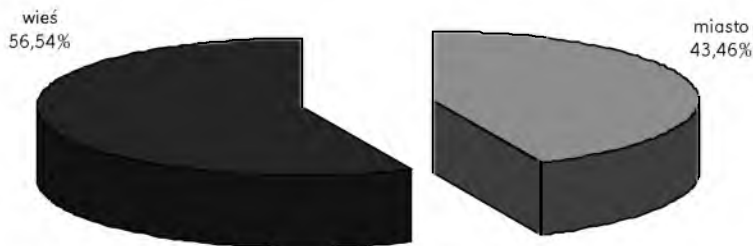

Źródło: opracowanie własne.

Na terenach wiejskich przeprowadzono wówczas 52,28% wszystkich interwencji domowych dotyczących przemocy w rodzinie, zaś w miastach 47,72% (czyli mniej o 4,56%).

Rok 2007 nie przyniósł żadnych zmian w tym względzie. Na wsiach w porównaniu do roku poprzedniego zanotowano niewielki wzrost (o 4,56%) przypadków przemocy, w tym samym okresie w miastach zaś liczba przypadków przemocy w rodzinie spadła z 47,72 do 43,46% (wykres 4).

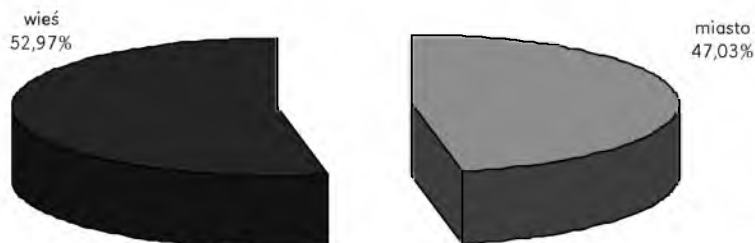
Wykres 4. Miejsce występowania przemocy w rodzinie w 2007 r.

Źródło: opracowanie własne.

W 2005 r. mniej było przypadków przemocy w rodzinie na wsi, jednak jak pokazały wyniki badań w pozostałych latach proporcje te się odwróciły i większe zagrożenie występowało na wsiach. Podobnie przedstawia się sytuacja, jeśli chodzi o przemoc w rodzinie w całym badanym okresie, czyli w latach 2005–2007. Szczegółowe dane przedstawia wykres 5. Tereny wiejskie na obszarze działania Komendy Powiatowej Policji w Działdowie są bardziej zagrożone przemocą w rodzinie. Tam właśnie zanotowano 52,97% przypadków interwencji związanych z przemocą w rodzinie w powiecie, w mieście zaś 47,03% (o 5,94% mniej).

Wykres 5. Miejsce występowania przemocy w rodzinie w latach 2005–2007

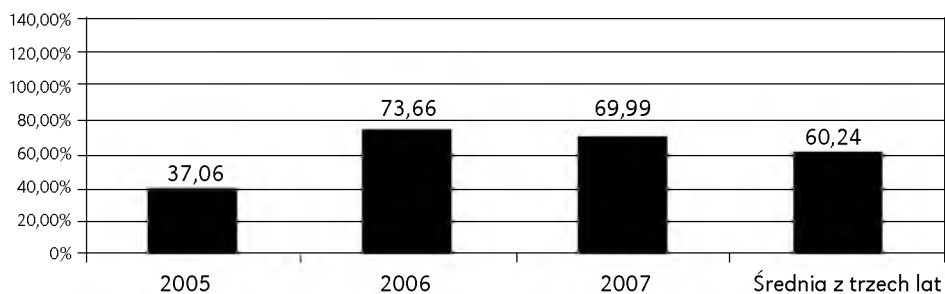
Źródło: opracowanie własne.

Ofiary przemocy w rodzinie

W 2005 r. zanotowano 242 ofiary, w następnym roku było ich już 481 (więcej o 239), w roku 2007 zaś liczba ta spadła do 457 (w porównaniu do roku poprzedniego spadek liczby ofiar przemocy o 24). W latach 2005–2007 łącznie było 1180 ofiar przemocy, czyli rocznie średnio 393. Szczegółowe dane przedstawia tabela 2.

Jeśli chodzi o liczbę ofiar przemocy przypadającą na 10 000 mieszkańców, to w 2005 r. na 10 000 mieszkańców 37 osób padło ofiarą sprawców, w 2006 r. było ich już 73 (wzrost o 36), w 2007 r. zaś w porównaniu do roku poprzedniego zarysował się niewielki spadek (o 4). Średnio rocznie na 10 000 mieszkańców przypadało 60 ofiar (wykres 6).

Wykres 6. Liczba ofiar przemocy w rodzinie przypadające na 10 000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z przedstawionych danych (wykres 7), w 2005 r. na terenie działania Komendy Powiatowej Policji w Działdowie ofiarami przemocy stały się głównie kobiety 43,80%; mężczyzn było nieporównywalnie mniej – jedynie 2,48%. Niepokojącą dużą grupę wśród ofiar przemocy stanowili małoletni poniżej 13. roku życia 33,06%; małoletnich powyżej 13. roku życia było 20,66%.

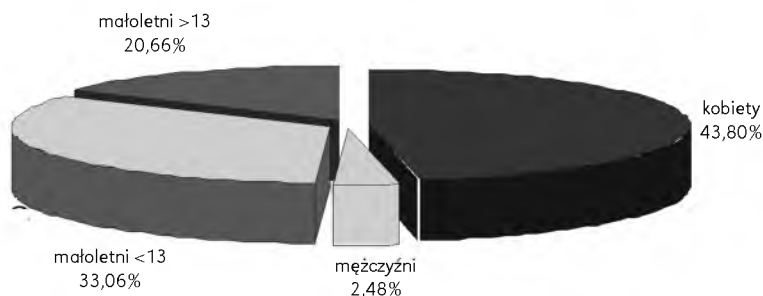
Tabela 2. Ofiary przemocy w rodzinie na terenie działania KPP w Działdowie w latach 2005–2007

Lata	Ofiary przemocy										
	Ogółem	Na 10 000 mieszkańców	Ofiar przemocy przypadająca na 1 NK	Kobiety		Mężczyźni		Młodoletni poniżej 13 roku życia		Młodoletni powyżej 13 roku życia	
				Liczbowo	Procentowo	Liczbowo	Procentowo	Liczbowo	Procentowo	Liczbowo	Procentowo
2005	242	37,06	2,18	106	43,80%	6	2,48%	80	33,06%	50	20,66%
2006	481	73,66	2,00	228	47,40%	16	3,33%	162	33,68%	75	15,59%
2007	457	69,99	1,93	217	47,48%	23	5,03%	141	30,85%	76	16,63%
2005–2007	1180	180,71	2,00	551	46,69%	45	3,81%	383	32,46%	201	17,03%
Średnio rocznie	393,33	60,24	2,03	183,67	46,23%	15,00	3,61%	127,67	32,53%	67,00	17,63%

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 7. Ofiary przemocy w rodzinie w 2005 r.

Źródło: opracowanie własne.

Jak pokazują wyniki badań (wykres 8), w 2006 r. sytuacja nie uległa zmianie. To kobiety w dalszym ciągu najczęściej padały ofiarami przemocy w rodzinie 47,40%; w porównaniu z rokiem ubiegłym nastąpił nawet wzrost o 3,6%.

Wykres 8. Ofiary przemocy w rodzinie w 2006 r.

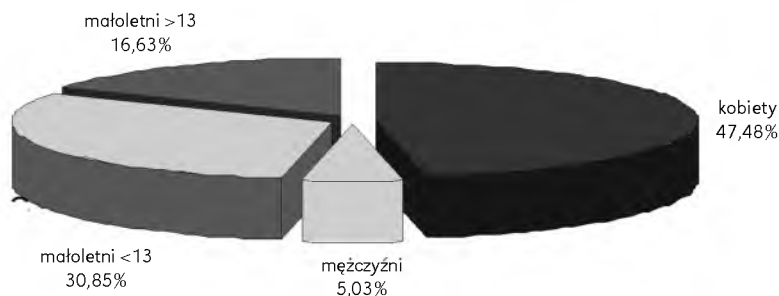
Źródło: opracowanie własne.

Mężczyźni stanowią nieliczną grupę wśród ofiar przemocy i choć w porównaniu z rokiem 2005 r. zaznaczył się niewielki wzrost ich liczby (o niespełna 1%) to odsetek 3,33% należy uznać za niewielki.

Niepokojąca jest duża liczba małoletnich ofiar przemocy, zwłaszcza tych poniżej 13. roku życia, których w roku 2006 było 33,68% (a więc minimalny wzrost w stosunku do roku poprzedniego). Znacznie korzystniej przedstawia się sytuacja małoletnich powyżej tego wieku; w badanym roku stanowili oni już 15,59% ofiar przemocy.

Podobnie jak w roku poprzednim, w 2007 r. najwięcej wśród ofiar przemocy było kobiet 47,48% (niewielki wzrost). Nadal duży odsetek tej grupy stanowią małoletni poniżej 13. roku życia. Wzrost liczby ofiar przemocy w rodzinie (o 1,04%) zaznaczył się u małoletnich powyżej 13. roku życia; to samo dotyczyło również mężczyzn, którzy stanowili 5,03% ofiar przemocy. Szczegółowe dane przedstawia wykres 9.

Wykres 9. Ofiary przemocy w rodzinie w 2007 r.

Źródło: opracowanie własne.

Sprawcy przemocy w rodzinie

Z przeprowadzonych badań wynika, że liczba sprawców przemocy w rodzinie gwałtownie wzrosła ze 111 w 2005 r. do 241 w 2006 r. W roku następnym zaś zaznaczył się niewielki spadek do 237 sprawców. W analizowanym okresie 2005–2007 zano-towano łącznie 589 sprawców przemocy w rodzinie, co daje średnio 196 sprawców rocznie. Jeśli chodzi o płeć to oczywiście dominują w tej grupie mężczyźni; w latach 2005–2007 było ich aż 563, kobiet zaś tylko 26. Niepokojące jest to, że w ciągu 3 lat liczba mężczyzn sprawców przemocy ciągle rosła, dla przykładu w 2005 r. było ich 108, w 2006 r. 227 (czyli więcej o 119 w porównaniu do roku poprzedniego), w 2007 r. zaś liczba sprawców pozostała prawie niezmieniona. Średnio rocznie 187 mężczyzn stawało się sprawcami przemocy w rodzinie.

Z danych zawartych w tabeli 3 wynika, że w grupie sprawców przemocy w ro-dzinie kobiety stanowią zdecydowaną mniejszość. W latach 2005–2007 było ich za-ledwie 26, średnio 8 kobiet rocznie.

W 2005 r. na 10 000 mieszkańców przypadało 16 mężczyzn sprawców przemocy, w kolejnych dwóch latach zaś już 34. W analizowanym okresie, tj. w latach 2005–2007 na 10 000 mieszkańców przypadało 86 mężczyzn sprawców, kobiety w tej grupie stanowiły niewielki odsetek. Szczegółowe dane przedstawia wykres 10.

Odsetek kobiet sprawców przemocy w rodzinie w 2005 r. był niewielki. Kobiety stanowiły wówczas zaledwie 2,70% wszystkich sprawców przemocy w rodzinie, mężczyźni zaś aż 93,70%. Szczegółowe dane przedstawia wykres 11.

Niewiele zmieniła się sytuacja w grupie sprawców przemocy w rodzinie w 2006 r. W porównaniu do roku ubiegłego zaznaczył się niewielki wzrost – do 5,81% – liczby kobiet wśród sprawców przemocy, zatem to głównie mężczyźni byli sprawcami prze-mocy w rodzinie. Dane przedstawia wykres 12.

Podobnie jak w poprzednich latach, tak i w 2007 r. sprawcami przemocy w ro-dzinie byli przede wszystkim mężczyźni. Stanowili oni 96,20% wszystkich sprawców przemocy, kobiety zaś jedynie 3,80%. Dane przedstawia wykres 13.

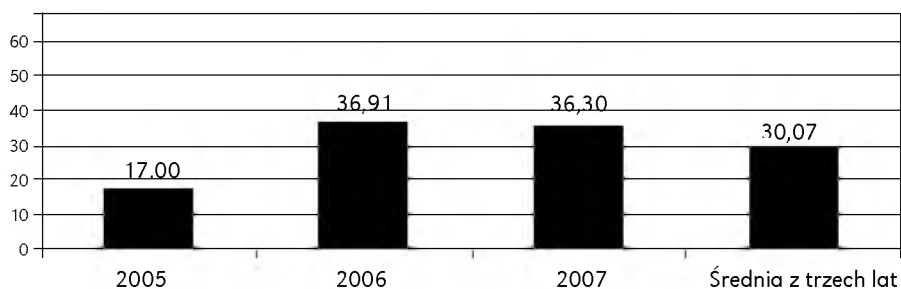
Skala zjawiska przemocy w rodzinie na terenie działania Komendy Powiatowej Policji...

Tabela 3. Sprawcy przemocy w rodzinie na terenie działania KPP w Działdowie

Rok	Sprawcy			Liczba sprawców na 10 000 mieszkańców			Odsetek	
	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni
2005	111	3	108	17,00	0,46	16,54	2,70%	97,30%
2006	241	14	227	36,91	2,14	34,76	5,81%	94,19%
2007	237	9	228	36,30	1,38	34,92	3,80%	96,20%
2005-2007	589	26	563	90,20	3,98	86,22	4,41%	95,59%
Średnia z trzech lat	196,33	8,67	187,67	30,07	1,33	28,74	4,10%	95,90%

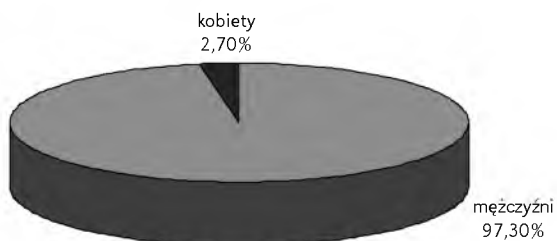
Źródło: opracowanie własne.

Wykres 10. Sprawcy przemocy w rodzinie – ogółem przypadający na 10 000 mieszkańców

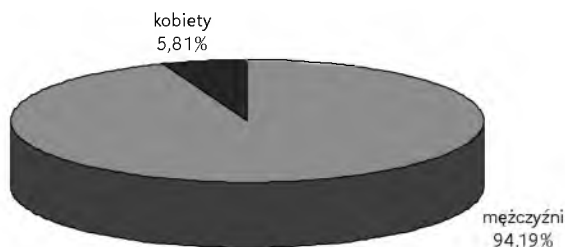
Źródło: opracowanie własne.

Wykres 11. Sprawcy przemocy w rodzinie na terenie powiatu działdowskiego w 2005 r.

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 12. Sprawcy przemocy w rodzinie na terenie powiatu działdowskiego w 2006 r.

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 13. Sprawcy przemocy w rodzinie na terenie powiatu działdowskiego w 2005 r.

Źródło: opracowanie własne.

Sprawcy przemocy w rodzinie będący pod wpływem alkoholu

Jak pokazały wyniki badań, na terenie działania Komendy Powiatowej Policji w Działdowie utrzymuje się duża liczba sprawców przemocy w rodzinie będących pod wpływem alkoholu. Niepokojące jest to, że ich liczba ciągle rosła: w 2005 r. było to 88 sprawców, w roku następnym 176 (wzrost o 88), zaś w 2007 r. 203. W analizowanym okresie 467 sprawców przemocy w rodzinie było pod wpływem alkoholu. Średnio rocznie było to 155 osób. Mężczyźni pod wpływem alkoholu stanowili większość. W latach 2005–2007 było ich 448, kobiet zaś 19. Średnio rocznie aktów przemocy pod wpływem alkoholu dopuszczało się 6 kobiet i 149 mężczyzn. Szczegółowe dane przedstawia tabela 4.

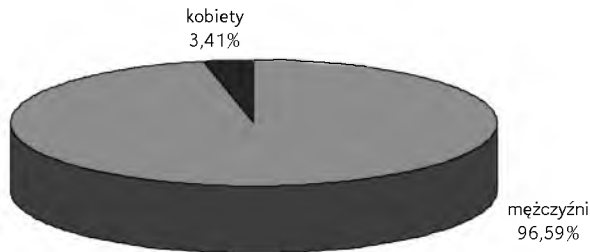
Jeśli chodzi o płeć sprawców przemocy, to w 2005 r. kobiety stanowiły 3,41% wszystkich sprawców przemocy będących pod wpływem alkoholu, mężczyzn zaś było aż 96,59%. Zatem alkohol zarówno u kobiet, jak i u mężczyzn jest czynnikiem, który może wzbudzać agresję i powodować wyładowanie jej na osobach najbliższych. Szczegółowe dane przedstawia wykres 14.

Tabela 4. Sprawcy przemocy w rodzinie będący pod wpływem alkoholu na terenie działania KPP w Działdowie

Sprawcy przemocy w rodzinie będący pod wpływem alkoholu								
	Liczba sprawców będących pod wpływem alkoholu			Sprawcy przemocy w rodzinie będący pod wpływem alkoholu – ujęcie procentowe		Udział procentowy sprawców będących pod wpływem alkoholu w ogólnej liczbie sprawców		
Rok	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
2005	88	3	85	3,41%	96,59%	79,28%	100,00%	78,70%
2006	176	10	166	5,68%	94,32%	73,03%	71,43%	73,13%
2007	203	6	197	2,96%	97,04%	85,65%	66,67%	86,40%
2005–2007	467	19	448	4,07%	95,93%	79,29%	73,08%	79,57%
Średnia z trzech lat	155,6667	6,33	149,33	4,02%	95,98%	79,32%	79,37%	79,41%

Źródło: opracowanie własne.

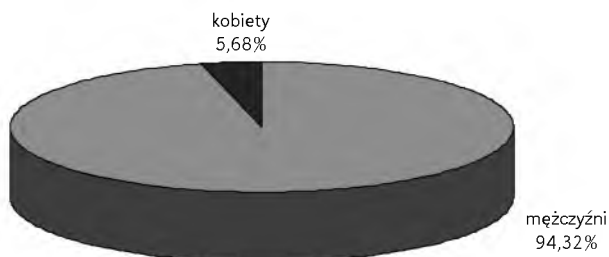
Wykres 14. Sprawcy przemocy w rodzinie będący pod wpływem alkoholu w województwie warmińsko-mazurskim w 2005 r.

Źródło: opracowanie własne.

W 2006 r., jeśli chodzi o liczbę sprawców przemocy w rodzinie, sytuacja nie uległa zmianie. Mężczyźni, w zdecydowanej większości będący pod wpływem alkoholu dopuszczali się aktów przemocy 94,32%; kobiety nadal robiły to sporadycznie 5,68%. Dane przedstawia wykres 15.

Wykres 15. Sprawcy przemocy w rodzinie będący pod wpływem alkoholu na terenie powiatu działdowskiego w 2006 r.

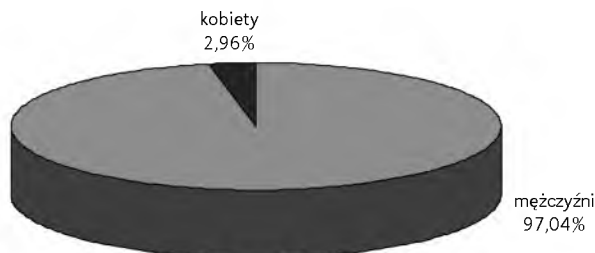

Źródło: opracowanie własne.

W 2007 r. sytuacja nie uległa zasadniczym zmianom, mężczyźni bowiem stanowili 97,04%, kobiety tylko 2,96% sprawców przemocy w rodzinie będących pod wpływem alkoholu. Szczegółowe dane przedstawia wykres 16.

Skala zjawiska przemocy w rodzinie na terenie działania Komendy Powiatowej Policji...

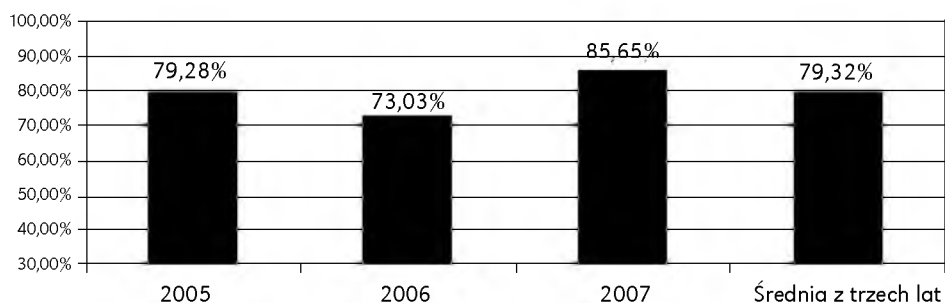
Wykres 16. Sprawcy przemocy w rodzinie będący pod wpływem alkoholu na terenie powiatu działdowskiego w 2007 r.

Źródło: opracowanie własne.

Udział sprawców będących pod wpływem alkoholu w ogólnej liczbie sprawców przemocy w rodzinie jest znaczny. Szczegółowe dane przedstawia wykres 17.

Wykres 17. Procentowy udział sprawców będących pod wpływem alkoholu w ogólnej liczbie sprawców przemocy w rodzinie w latach 2005–2007

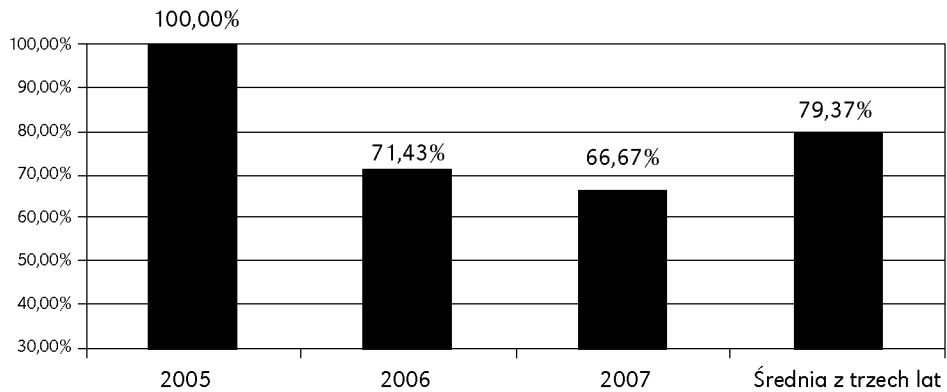

Źródło: opracowanie własne.

Z przedstawionych danych wynika, że w 2005 r. 79,28% sprawców przemocy w rodzinie znajdowało się pod wpływem alkoholu; w roku następnym zaznaczył się niewielki spadek (o 6,25%). W kolejnym roku, tj. 2007, sprawcy pod wpływem alkoholu stanowili już 85,56%, a więc w porównaniu z rokiem poprzednim więcej o 12,62%. Średnio rocznie 79,32% sprawców było pod wpływem alkoholu w momencie stosowania przemocy wobec swoich najbliższych.

Udział kobiet będących pod wpływem alkoholu w grupie kobiet sprawców przemocy w rodzinie także jest znaczny. Szczegółowe dane przedstawia wykres 18.

Wykres 18. Odsetek kobiet sprawców przemocy w rodzinie będących pod wpływem alkoholu latach 2005–2007

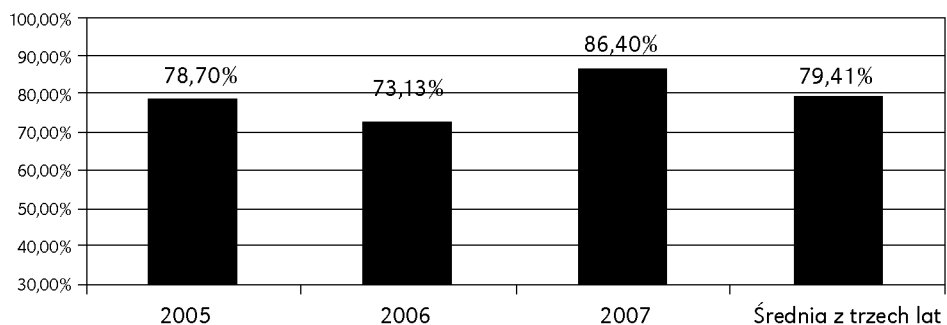

Źródło: opracowanie własne.

Z powyższego wykresu wynika, że w 2005 r. 100% kobiet sprawców przemocy było pod wpływem alkoholu. Liczba ta jednak tylko pozornie wydaje się duża, bowiem w 2005 r. odnotowano jedynie 3 kobiety sprawczynie przemocy w rodzinie i wszystkie one znajdowały się pod wpływem alkoholu. W 2006 r. na 14 kobiet sprawczyń przemocy w rodzinie 10 było pod wpływem alkoholu, co stanowi 71,43%. W kolejnym roku sytuacja uległa tylko niewielkiej zmianie, kobiety będące pod wpływem alkoholu stanowiły bowiem 66,67% sprawców wśród kobiet. Średnia roczna również jest wysoka i wynosi 79,37% wszystkich sprawców.

Porównawszy liczbę mężczyzn sprawców przemocy w rodzinie będących pod wpływem alkoholu do liczby kobiet, stwierdza się brak dużych różnic. Szczegółowe dane przedstawia wykres 19.

Wykres 19. Odsetek mężczyzn sprawców przemocy w rodzinie będących pod wpływem alkoholu w latach 2005–2007

Źródło: opracowanie własne.

Skala zjawiska przemocy w rodzinie na terenie działania Komendy Powiatowej Policji...

W 2005 r. mężczyźni będący pod wpływem alkoholu stanowili 78,70% mężczyzn sprawców przemocy domowej; rok później było ich 73,13%, czyli niewiele więcej niż kobiet. Znacząca różnica między liczbą kobiet i mężczyzn sprawców będących pod wpływem alkoholu zaznaczyła tylko w 2007 r. mężczyźni stanowili 86,40% wszystkich sprawców (19,73% więcej niż kobiet). Średnio w roku mężczyźni pod wpływem alkoholu stanowili 79,41% wszystkich mężczyzn sprawców przemocy w rodzinie.

Sprawcy przemocy przewiezieni do wytrzeźwienia

Z przeprowadzonych badań wynika, że liczba sprawców przemocy w rodzinie będących pod wpływem alkoholu, którzy zostali przewiezieni do izby wytrzeźwień, jest wysoka. W latach 2005–2007 na 467 sprawców przemocy 346 przewieziono do wytrzeźwienia. Średnia roczna też jest szczególnie wysoka, albowiem na 155 sprawców przemocy będących pod wpływem alkoholu 115 znalazło się w izbie wytrzeźwień.

Z przedstawionych danych wynika, że w poszczególnych latach ciągle rosła liczba sprawców przemocy w rodzinie przewiezionych do wytrzeźwienia. W 2005 r. umieszczono 64 sprawców w izbach wytrzeźwień, rok później już 130 (w porównaniu do roku poprzedniego więcej o 66), w 2007 r. zaś 152 (więcej o 22 niż w 2006 r.). Szczegółowe dane przedstawia tabela 5.

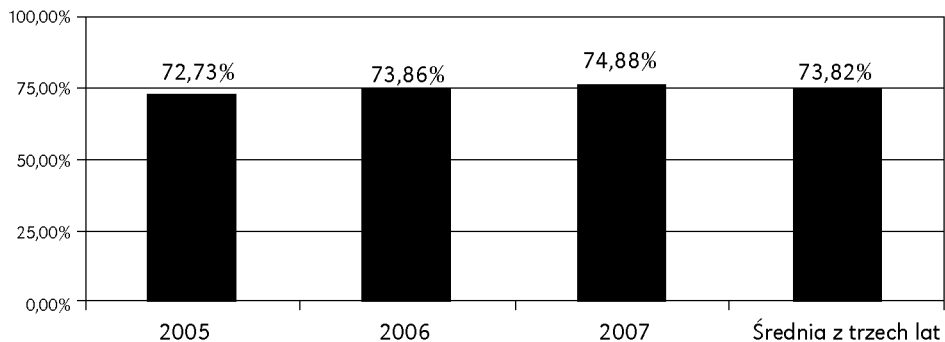
Tabela 5. Sprawcy przemocy w rodzinie przewiezieni do wytrzeźwienia na terenie działania KPP w Działdowie

Rok	Sprawcy przewiezieni do wytrzeźwienia					
	Liczba sprawców			Odsetek sprawców będących pod wpływem alkoholu umieszczonych w izbie wytrzeźwień		
	Ogółem	Liczba kobiet	Liczba mężczyzn	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
2005	64	1	63	72,73%	33,33%	74,12%
2006	130	5	125	73,86%	50,00%	75,30%
2007	152	5	147	74,88%	83,33%	74,62%
2005–2007	346	11	335	74,09%	57,89%	74,78%
Średnia z trzech lat	115,33	3,67	111,67	73,82%	55,56%	74,68%

Źródło: opracowanie własne.

Na terenie działania badanej jednostki organizacyjnej Policji alkohol znacząco wpływał na przemoc w rodzinie. W 2005 r. z grupy sprawców będących pod wpływem alkoholu 72,73% zostało osadzonych w izbach wytrzeźwień. W roku następnym liczba ta wzrosła do 73,86%, zaś w roku 2007 do 74,88%. W analizowanym okresie osadzono w izbach wytrzeźwień łącznie 74,09% sprawców będących pod wpływem alkoholu, czyli średnio rocznie 73,82%. Szczegółowe dane przedstawia wykres 20.

Wykres 20. Odsetek sprawców przemocy w rodzinie przewiezionych do wytrzeźwienia – ogółem

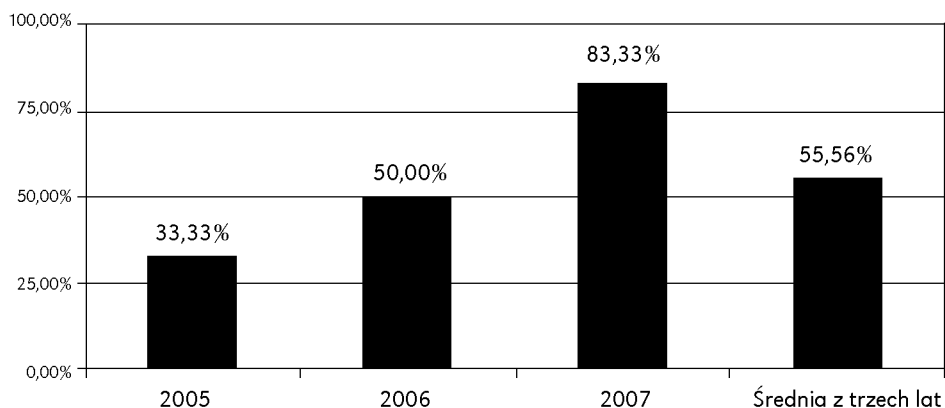
Źródło: opracowanie własne.

Z danych zawartych na wykresie 21 wynika, że nietrzeźwe sprawczynie przemocy w rodzinie przewiezione do wytrzeźwienia stanowiły znaczący odsetek. W 2005 r. 33% kobiet zostało osadzonych w izbach wytrzeźwień, rok później było ich już 50%, zaś w 2007 r. aż 83%. W analizowanym okresie 2005–2007 stanowiły one prawie 56% ogólnej liczby sprawców przemocy będących pod wpływem alkoholu przewiezionych do wytrzeźwienia, co daje średnią roczną ponad 55%. Choć dane procentowe mogą budzić pewien niepokój, to jednak należy pamiętać, że ten pozorny skokowy wzrost wynika z niewielkich liczb bezwzględnych, dla przykładu w 2005 r. tylko jedna kobieta została przewieziona do wytrzeźwienia, w 2006 zaś 5.

Zupełnie inaczej niż w przypadku kobiet przedstawia się sytuacja mężczyzn. To właśnie oni w zdecydowanej większości byli umieszczani w izbach wytrzeźwień. Szczegółowe dane przedstawia wykres 22.

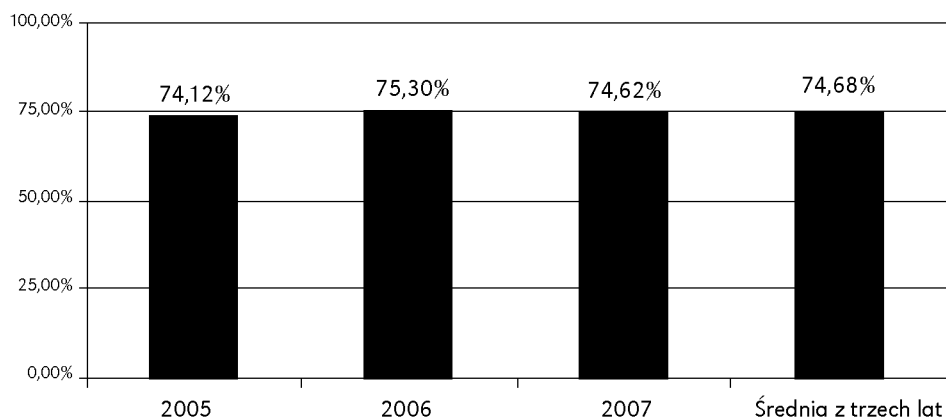
Dane te potwierdzają wcześniejszą hipotezę, że głównie wśród mężczyzn podczas stosowania aktów przemocy alkohol odgrywa istotną rolę, ponieważ w przeważającej większości sprawcy będący pod jego wpływem stosują wobec swoich najbliższych przemoc. Zachowanie ich zaś jest na tyle niebezpieczne, że konieczne jest doprowadzanie ich do izb wytrzeźwień. Odsetek mężczyzn sprawców przemocy w rodzinie będących pod wpływem alkoholu przewiezionych do wytrzeźwienia w ciągu trzech lat utrzymywał się w zasadzie na jednakowym poziomie. W 2005 r. w izbach wytrzeźwień znalazło się 74% mężczyzn, w roku następnym 75% (w porównaniu z 2005 r. niewielki wzrost), zaś w 2007 r. zaznaczył się minimalny spadek do 74%.

Wykres 21. Odsetek kobiet – sprawcy przemocy w rodzinie przewiezionych do wytrzeźwienia

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 22. Odsetek mężczyzn – sprawców przemocy w rodzinie przewiezionych do wytrzeźwienia

Źródło: opracowanie własne.

Karalność sprawców przemocy w rodzinie

Porównując liczbę założonych niebieskich kart z liczbą wszczętych postępowań, należy stwierdzić, że niewielu sprawców zostało objętych postępowaniami przygotowawczymi z art. 207 kodeksu karnego. Dane dotyczące liczby wszczętych, stwierdzonych i zakończonych postępowań przedstawia tabela 6.

Tabela 6. Liczba przeprowadzonych postępowań przygotowawczych na terenie działania KPP w Działdowie

Art. 207 k.k.			
Rok	Wszczęte	Stwierdzone	Zakończone
2005	28	23	27
2006	38	32	35
2007	28	26	28
2005–2007	94	81	90

Źródło: opracowanie własne.

Z przedstawionych danych wynika, że w ciągu trzech lat zostały wszczęte 94 postępowania, w 81 przypadkach stwierdzono fakt znęcania się. W sumie 90 postępowań. W 2005 r. wszczęto 28 dochodzeń, rok później 38 (wzrost liczby o 10), zaś w 2007 r. nastąpił spadek do 28. Podobna tendencja utrzymywała się także w wypadku stwierdzonych przestępstw; w 2005 r. stwierdzono 23 przestępstwa, rok później już 32 tej liczby (w porównaniu do roku poprzedniego więcej o 9), natomiast w 2007 r. nastąpił spadek tej liczby do 26. Jeśli chodzi o zakończone postępowania przygotowawcze w sprawach o znęcanie, to w 2005 r. zostało zakończonych 27 dochodzeń, w 2006 r. zaznaczył się wzrost o 8 (zakończono 35 postępowań), w 2007 r. zaś liczba ta spadła do 28 zakończonych postępowań.

Tak niewielką liczbę przeprowadzonych przez policjantów postępowań przygotowawczych można wytłumaczyć tym, że ofiary przemocy rzadko decydują się zgłaszać policji przypadki znęcania. Chociaż przestępstwo znęcania się jest ścigane z urzędu, to jednak policjanci mają niewielkie szanse na to, aby wszcząć postępowanie przygotowawcze z art. 207 k.k.

Jak wiadomo, nie chodzi tu tylko o sam fakt przyjęcia ustnego zawiadomienia o popełnionym przestępstwie, istotne jest również to, że ofiary przemocy w rodzinie jeszcze przed przesłuchaniem ich w charakterze świadka są przez policjantów pouczone o prawie do odmowy składania zeznań. Ofiary te niejednokrotnie korzystają z tego uprawnienia, uniemożliwiając tym samym wszczęcie i przeprowadzenie postępowania przygotowawczego.

Współpraca Komendy Powiatowej w Działdowie z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi instytucjami w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Podobnie jak w poprzednich jednostkach Policji, tak i w przypadku Komendy Powiatowej Policji w Działdowie, współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi instytucjami polegała na przysyłaniu do nich informacji o sytuacji ofiar przemocy w rodzinie. Szczegółowe dane przedstawia tabela 7.

Tabela 7. Liczba informacji przesłanych do instytucji niosących pomoc ofiarom przemocy w rodzinie na terenie działania KPP w Działdowie

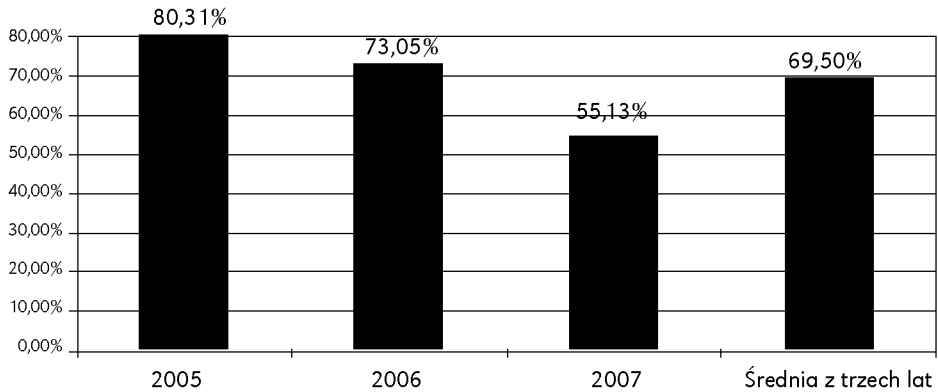
Rok	Informacje przesłane do instytucji niosących pomoc ofiarom przemocy w rodzinie						
	Liczby bezwzględne				Rozkład procentowy		
	Ogółem	OPS	GKRPA	Inne	OPS	GKRPA	Inne
2005	127	25	102	0	19,69%	80,31%	0,00%
2006	141	37	103	1	26,24%	73,05%	0,71%
2007	156	70	86	0	44,87%	55,13%	0,00%
2005-2007	424	132	291	1	31,13%	68,63%	0,24%
Średnia z trzech lat	141,33	44,00	97,00	0,33	30,27%	69,50%	0,24%

Źródło: opracowanie własne.

Z przedstawionych danych wynika, że w analizowanym okresie (2005–2007) policjanci przestali do instytucji niosących pomoc ofiarom przemocy 424 informacje, z czego 132 skierowano do ośrodków pomocy społecznej, 291 zaś do gminnych komisji profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Podkreślić należy, że liczba przesłanych przez policję informacji ciągle rosła: w 2005 r. wysłano ich 127, rok później 141 (a zatem 14 więcej), zaś w 2007 r. 156 (więcej o 15 w porównaniu do roku 2006). W czasie 3 lat przesłano rocznie średnio 141 informacji do instytucji niosących pomoc ofiarom przemocy.

Najwięcej informacji przesłano do gminnych komisji profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych; w 2005 r. było to 80,31% wszystkich informacji; rok później 73,05%, zaś w 2007 r. 55,13%. Odsetek informacji skierowanych do gminnych komisji w latach 2005–2007 wyniósł 68,63%. Średnio rocznie było to 69,50% z ogólnej liczby informacji. Szczegółowe dane przedstawia wykres 77.

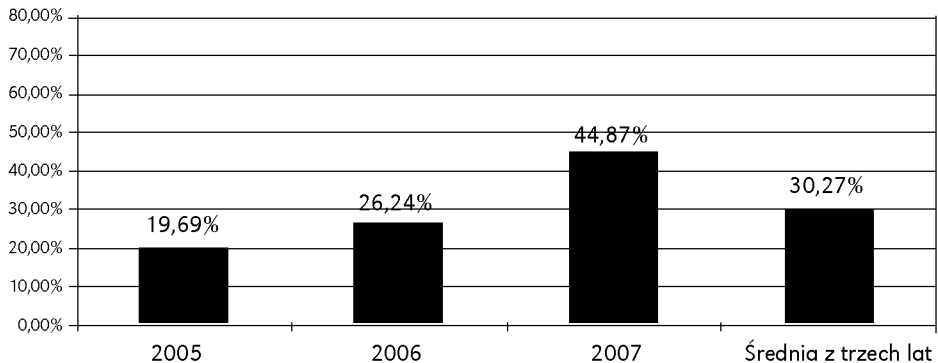
Wykres 23. Informacje przesłane do gkrpa

Źródło: opracowanie własne.

Zdecydowanie mniej informacji przesłano do ośrodków pomocy społecznej, jednak ich liczba w latach 2005–2007 stale rosła (wykres 24).

Wykres 24. Informacje przesłane do ops

Źródło: opracowanie własne.

Z przedstawionych danych wynika, że w 2005 r. informacje przesłane do ośrodków pomocy społecznej stanowiły prawie 17% wszystkich informacji. W roku następnym zaznaczył się wzrost do 26,24% (więcej o 6,55%). Najwięcej informacji w badanym okresie wysłano do ośrodków pomocy w 2007 r. aż 44,87%. Średnio w roku było to 30,27% informacji.

Podsumowując ten fragment badań, należy stwierdzić, iż na terenie działania Komendy Powiatowej Policji w Działdowie liczba przeprowadzonych interwencji domowych miała niewielki wpływ na udział interwencji dotyczących przemocy w ro-

dzinie. Tylko w 2007 r. wraz ze wzrostem ogólnej liczby przeprowadzonych interwencji wzrósł również udział interwencji dotyczących przemocy w rodzinie.

W roku 2006 sytuacja była zupełnie inna, albowiem pomimo zauważalnego spadku w ogólnej liczbie przeprowadzonych interwencji wzrósł udział przypadków przemocy wobec osób najbliższych.

Porównując ogólną liczbę przeprowadzonych interwencji do miejsca wszczętych procedur „Niebieskie Karty”, trzeba stwierdzić, że tylko w roku 2005 zagrożenie przemocą było większe w miastach niż na terenach wiejskich. Pomimo że w roku 2006 w porównaniu z rokiem go poprzedzającym, liczba przeprowadzonych interwencji policyjnych zmniejszyła się, to jednak zarówno na terenach miejskich i wiejskich zwiększyła się liczba założonych „Niebieskich Kart”. Jednak tym razem to tereny wiejskie były w większym stopniu niż miasta zagrożone przemocą w rodzinie.

W roku 2007 pomimo znacznego spadku w ogólnej liczbie przeprowadzonych interwencji domowych, na terenach wiejskich zauważalny był dalszy wzrost liczby rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”, zaś w miastach wciąż było ich coraz mniej. Ofiarami przemocy w rodzinie padały przede wszystkim kobiety i małoletni poniżej 13. roku życia, mężczyźni zaś należeli do rzadkości.

Jednak wśród sprawców przemocy w rodzinie najwięcej jest mężczyzn. Potwierdza się zatem teza zawarta w wielu opracowaniach naukowych, że sprawcy, mając przewagę fizyczną nad swoimi ofiarami, dopuszczają się aktów przemocy.

W powiecie działdowskim wzrost liczby sprawców przemocy w rodzinie szczególnie był zauważalny w latach 2005 i 2006, w roku 2007 nastąpił niewielki spadek. Niepokojące jest także to, że w badanym okresie liczba sprawców przemocy w rodzinie będących pod wpływem alkoholu ciągle rosła. Można zatem uznać, że im częściej sprawcy przemocy w rodzinie znajdowali się pod wpływem alkoholu, tym częściej skłonni byli wywoływać awantury domowe i stosować przemoc wobec swoich najbliższych. Jak widać, jest to sygnał zarówno dla policji, jak i organów administracji samorządowej, że alkohol stanowi poważny problem społeczny i wymaga podjęcia zdecydowanych w tej kwestii działań zapobiegawczych.

Problem alkoholu i przemocy w rodzinie potwierdza się również w liczbach sprawców przemocy w rodzinie przewiezionych do wytrzeźwienia. Trzeba jednoznacznie stwierdzić, że jest on wysoki, albowiem ponad połowa wszystkich sprawców przemocy w rodzinie będących pod wpływem alkoholu była umieszczana przez policję do wytrzeźwienia. Można zatem uznać, że im częściej sprawcy spożywali alkohol, tym częściej wywoływali awantury domowe i pod jego działaniem stanowili dla swoich najbliższych największe zagrożenie.

W naszej ocenie zaskakująco niewiele było wszczętych postępowań karnych z art. 207 k.k. Może to oznaczać, że policjanci mogli nieskutecznie realizować procedurę „Niebieskie Karty”, nie informując przy tym ofiar przemocy o możliwości popełnienia przez ich oprawców przestępstwa znęcania lub też, co jest możliwe, ofiary przemocy rzadko chciały, aby w tej sprawie były prowadzone postępowania przygotowawcze. Chociaż bez wątpienia przestępstwo to jest ścigane z urzędu, to jednak na dalszym etapie prowadzonego postępowania – osoby pokrzywdzone mogą skorzystać z przysługującego im prawa do odmowy składania zeznań wobec osób najbliższych (jakimi są ich oprawcy).

Andrzej Sęk, Henryk Tokarski

Do wyników przeprowadzonych badań należy zachować dystans, albowiem w prowadzone statystyki policyjne mogły wkraść się błędy zawinione lub też niezawinione. Z naszej praktyki policyjnej wynika, że liczby przeprowadzonych interwencji powinny być prawdziwe, ponieważ każde zgłoszenie u operatora jednostki policji musi być skrupulatnie odnotowane. Pewne wątpliwości mogą budzić przypadki założonych „Niebieskich Kart”. Liczby te mogą być nieco zaniżone lub zawyżone – to zjawisko może wynikać z błędnej interpretacji przez policjantów obowiązujących przepisów prawa.